

ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ. ЕНЕРГЕТИЧНА ПОЛІТИКА

*Буряченко Андрій Євгенович, доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів, ДВНЗ «Київський національний
економічний університет імені Вадима Гетьмана»,
andrii.buriachenko@kneu.ua, <https://orcid.org/0000-0002-7354-7491>*

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕНЕРГОЗАОЩАДЖУВАЛЬНОЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Глобалізаційні процеси, які зараз відбуваються, внесли зміни до господарського життя кожної країни світу. Відбувся процес інтернаціоналізації економік держав, а саме, посилення взаємозв'язків та взаємозалежності між ними. В деякій мірі, це дало багато можливостей та перспектив, але й зробило весь світ уразливим до негативного впливу даного об'єднання національних економік.

Наразі гостро постають питання щодо енергоконсервації та енергозаощаджувальної політики держав, які особливо залежать від імпортих енергоресурсів. Ця пролема є актуальною як для країн ЄС, так і для України. Рівень енергозалежності у Європі в середньому становить 60-62%, що є досить високим показником і, відповідно, свідчить про те, що енергозаощаджувальні політики цих країн не є ефективними і потребують реформування та вживання заходів задля вирішення важливих екологічних викликів держави.

Насамперед, енергозаощадження є важливою стратегічною ціллю, тому що це призводить не тільки до зменшення споживання енергоресурсів, але й до покращення довкілля та посилення національної безпеки в цілому. Тому не дивно, що саме ефективна енергозаощаджувальна політика є однією з ключових стратегій сталого розвитку.

Енергозбереження тісно пов'язано з проблемами енергетики, екології, технічної перебудови та перебудови всієї економіки. Важливість енергозаощаджувальної політики підтверджується особливою увагою з боку прогресивних країн світу (таких, як США, Японія, Німеччина тощо).

Енергозаощаджувальна політика держави полягає у регулюванні відносин між державою та юридичними й фізичними особами щодо питань енергозбереження, які пов'язані з видобутком, переробкою,

виробленням, зберіганням, транспортуванням та використанням енергоресурсів і стимулювання суб'єктів господарювання щодо розробки та впровадження енергозаощаджувальних технологій.

Енергозаощаджувальна політика в Україні регламентується Законом «Про енергозбереження» [1], до основних принципів якої можна віднести: 1) *мотивування суб'єктів господарювання до енергозаощаджувальної поведінки*. Це може здійснюватись шляхом надання пільг підприємствам, які використовують енергозберігаючі технології у виробництві або, наприклад, державне фінансування заходів пов'язаних з раціональним використанням енергоресурсів. Відповідно, це дасть змогу інтенсифікувати та розширити процеси енергозаощадження; 2) *здійснення державного регулювання енергозаощаджувальної сфери економіки шляхом економічних та нормативно-правових інструментів*. Затвердження законодавчих актів, норм та стандартів, які регулюють відносити в даній сфері або, наприклад, використання такого економічного інструменту як податок: впровадження так званого «енергетичного податку». В деяких штатах США, кожен споживач має визначений ліміт енергії, у разі перевищення якого, він має сплатити податок за перевищення даної межі; 3) *врахування пріоритетності енергозаощаджувальної політики при будь-якій діяльності держави*. Енергозаощаджувальна політика тісно пов'язана з іншими політичними напрямками держави, тому не врахування даної політики при вживанні певних заходів, може призвести до їх провалу та неефективності; 4) *наукове обґрунтування необхідності стандартизації та дотримання норм у сфері енергозбереження*. Це можуть бути наукові дослідження чи експертні висновки, які мають довести чи спростувати ефективність впровадження даної політики або проектно-дослідницькі роботи, пов'язані з розвитком нових поновлюваних джерел енергії; 5) *широке впровадження технологій енергозаощадження*. Зокрема, це стосується того, що не тільки приватний сектор має прагнути до раціонального споживання енергоресурсів, але й державний; 6) *проведення державного аудиту енергозаощадження*. Необхідно не лише регулювати діяльність у даній сфері, але й має бути контроль за результативністю впровадження даної політики, для того, щоб мати можливість у разі виявлення недоліків їх усунути. Тому проведення державної експертизи є необхідним інструментом задля розбудови енергозаощаджувальної політики; 7) *популяризація концепції збереження паливно-енергетичних ресурсів, шляхом раціонального споживання*. Інформаційне забезпечення суб'єктів відносин енергозбереження щодо ефективності та результативності використання

альтернативних джерел енергії; 8) *обов'язковість обліку постачальниками і споживачами обсягу наданих паливно-енергетичних ресурсів*. Встановлення підвищених тарифів для об'єктів не обладнаних елементами обліку. Зобов'язати постачальників послуг за власний кошт встановлювати системи обліку наданих паливно-енергетичних ресурсів. 9) *створення умов для поширення заходів з енергоефективності та енергозбереження*. Одним з таких заходів є забезпечення фінансової підтримки програм пов'язаних з енергозаощадженням шляхом створення спеціальних фондів, кошти яких будуть складатися не лише з Державних, але й з коштів підприємців. Кредитування пріоритетних програм у сфері заощадження дасть змогу посилити позиції держави в енергозаощаджувальній політиці.

Зрозуміло, що енергозаощаджувальна політика є частиною одного цілого - політики держави в цілому. Тому не дивно, що всі спрямування політики держави мають надавати взаємодопомогу, діяти згладжено та не суперечити одна одній. Політика держави щодо енергозаощадження потребує підтримку з боку навчальних закладів для того, щоб виховати бережливе ставлення до енергоресурсів та популяризувати енергозбереження, як вектор до сталого розвитку держави.

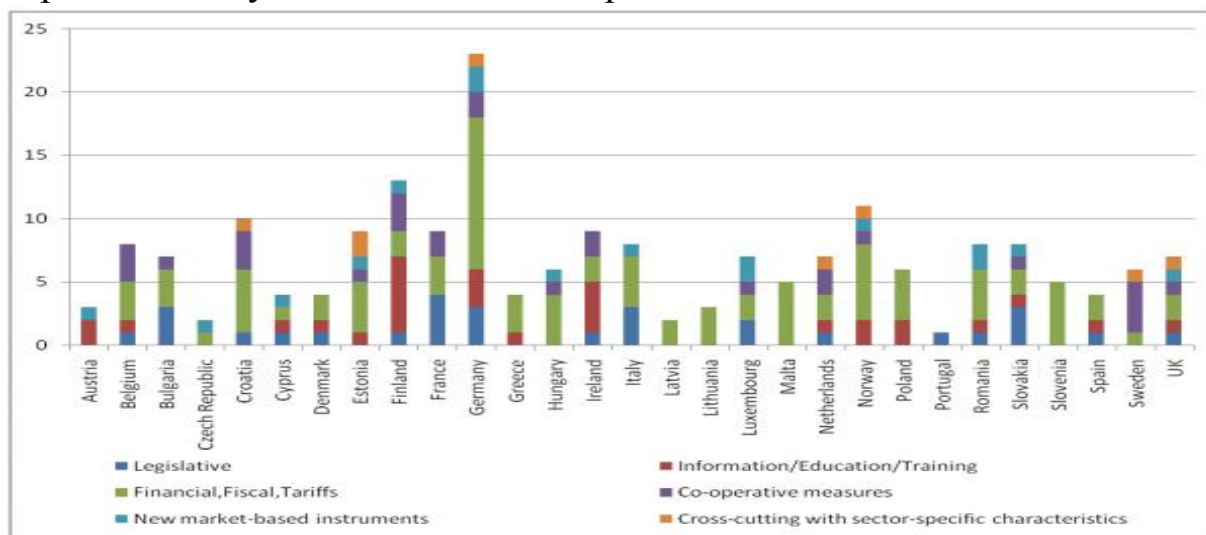
Держава також має створювати умови для фундаментальних та проектно-конструкторських досліджень у сфері енергозаощадження, щоб підтримати розвиток нетрадиційної енергетики та виробництво альтернативних видів палива. Відповідно, дані знання дадуть змогу організувати заходи для професійного розвитку кадрів, розробити стандарти, норми та нормативи у сфері енергозаощадження та здійснювати облік та контроль за використанням енергоресурсів.

Не менш важливою умовою ефективної енергозаощаджувальної політики є те, щоб цільові програми розроблялись та впроваджувались не лише на державному рівні, але й на регіональному та місцевому рівнях.

Якщо ж говорити про практичний бік даного питання, то варто зазначити, що зі всіх заходів, які передбачає енергозаощаджувальна політика, найпопулярнішими в Європі є заходи фінансового характеру (фіскальні та тарифи). Виключенням є лише Австрія, де переважають інформаційно-освітні заходи. На нашу думку, для ефективної політики в сфері збереження енергії необхідно дотримуватися збалансованого поєднання, що включає комплекс заходів. Зрозуміло, що набір інструментів різниться в залежності від самої країни. Наразі, тільки Німеччина та Великобританія застосовують усі типи заходів у своїй політиці з енергоефективності. Ще п'ять країн (Естонія, Фінляндія,

Нідерланди, Норвегія та Словаччина) застосовують майже всі типи заходів (Рис. 1.).

Зазначимо, що ключем ефективності енергозощаджувальної політики, та й будь-якої політики в цілому, є аудит та менеджмент. При правильному управлінні, побудові оптимальної стратегії та контролем за її виконанням, призведе до покращення результативності енергозощаджувальної політики держави.

При реалізації енергозощаджувальної політики в Україні в основному застосовуються фінансові та законодавчі інструменти. Інші заходи не отримують належної уваги, хоча і потребують її. Вважаємо, що варто звернути увагу саме на освітні та інформаційні заходи. В Україні дана державна політика здійснюється у вигляді прямого бюджетного фінансування, що не є ефективно тому, що не вирішує проблему нераціонального споживання. У той же час у країнах ЄС перевага надається принципу мотивування споживачів до енергозощаджувальної поведінки. Одним з заходів даного принципу є модернізація власного житла за умови співфінансування з державного та/або місцевих бюджетів. Отже, енергетична безпека незалежно від того, чи розглядається вона в контексті країни-експортера або імпортера енергетичних ресурсів, є одним з найважливіших елементів економіки і в цілому національної безпеки.

Забезпечення енергетичної безпеки є досить важливим як для окремих країн, так і для їх груп. Природно, що більш важко вирішувати проблему забезпечення енергетичної безпеки для країн (груп країн), енергопостачання яких повністю або в значній мірі залежить від зовнішніх постачальників з різних причин, можливостями її досягнення з використанням найефективніших і одночасно найменш капіталомістких шляхів, найреальнішим з яких є збагачення економіки енергозощаджувальними технологіями.

Підвищення енергоефективності - найшвидший і найменш затратний спосіб вирішення питань енергетичної безпеки, екологічних та економічних проблем. Тому, енергозаощаджувальна політика держави є стратегічною та однією з основних для досягнення сталого розвитку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Закон України «Про енергозбереження» - Редакція від 23.07.2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/94-%D0%B2%D1%80>.

2. ODYSSEE and MURE Databases. Energy Efficiency Trends and Policies In Industry [Електронний ресурс] / ODYSSEE and MURE Databases – Режим доступу до ресурсу: <https://www.odyssee-mure.eu/publications/br/energy-efficiency-trends-policies-industry.pdf>.

*Сакаль Оксана Володимирівна,
доктор економічних наук, старший науковий співробітник,
Третяк Наталія Антонівна, кандидат економічних наук,
відділ проблем економіки земельних і лісових ресурсів,
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого
розвитку» НАН України*

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКИ НИЗЬКОВУГЛЕЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Не зважаючи на значний поступ в усвідомленні, постановці й нормативному закріпленні проблеми зміни клімату як світовою спільнотою загалом, так і окремими країнами, а також наразі вжитих заходах щодо попередження, пом'якшення й адаптації до кліматичних збурень, тенденції їх результативності на всіх рівнях є недостатньо задовільними. Міжурядовою групою експертів зі зміни клімату (МГЕЗК) у спеціальній доповіді [1] з високою ймовірністю відзначено, зокрема, що глобальне потепління досягне 1,5 °С протягом 2030–2052 рр., якщо продовжуватиметься існуючими темпами; потепління в результаті антропогенних викидів не припинятиметься тривалий час і буде причиною подальших довгострокових змін в кліматичній системі, а ризики, пов'язані зі зміною клімату, для природних і антропогенних систем вищі у випадку глобального потепління на 1,5 °С порівняно із сучасними, але нижчі, ніж у випадку потепління на 2 °С.

Україна для реалізації зобов'язань щодо зміцнення глобального реагування на загрозу зміни клімату в контексті сталого розвитку та